

је одржано у Кули, бачкопаланачки пар „сурфера“ у саставу Ђорђе Вукадинов, ученик 6. разреда Основне школе „Свети Сава“ и бака Зорица Вукадинов, освојили су друго место.

Бачкопаланачки медији су професионално и у целости испратили реализацију ове идеје. Захвалност на истинској медијској подршци припада ТВ-БАП-у, Радио БАП-у, Радио Тавору, Радио

Импулсу, *Недељним новинама* и *Бачкопаланачком недељнику*.

Библиотеке које су учествовале у пројекту, јединствене су у жељама да се тренд назначене међународне сарадње и међусобног културног повезивања и даље настави.

Ковиљка Добрић

## Медијска писменост у средњој школи

Интернет форум *Медијска писменост: Од медијског стваралаштва до медијске критике*, саветовање теоретичара и практичара из области медијске културе, Београд, 20–21. март 2015.

Зимски семинари НВО „Библиотека плус“ представљају прилику за рекапитулацију и критичко сагледавање активности које ово удружење спроводи у школским библиотекама, делујући на њихово осавремењивање, како у физичком, тако и у духовном смислу. Овогодишњи сусрет теоретичара и практичара, одржан у Београду, у Кући културе<sup>1</sup> 20. и 21. марта, тематски је био усмерен ка промишљању медијске писмености у средњошколском

образовању кроз облике стваралачке и критичке праксе. Сусретом је уједно обележена и десетогодишњица деловања „Библиотеке плус“ на пољу унапређивања медијске културе и информационе писмености у школама.

Резултате деценијских активности „Библиотеке плус“ и Интернета као њеног најзначајнијег пројекта представио је у уводном обраћању члан програмског одбора Ранко Стојиловић. Присутни су, кроз примере неколико школских библиотека у којима је пројекат спроведен, могли увидети на који су начин превазиђени њихови највећи недостаци (неадекватан простор, застарео књижни фонд, неприлагођено радно време, немотивисан и недовољно компетентан кадар).

Трансформација библиотека, реализована у школама у Београду, Параћину и Лозници, обнављање књижног фонда и обука библиотекара постепено су афирмисали овај простор као место

<sup>1</sup> Кућа културе смештена је на Теразијама 34, у здању познатом као Крсмановићева кућа, привременом двору у коме је 1918. године проглашена Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. Кућа је током година мењала своју намену, а због свог раскошног изгледа и важних историјских догађаја који су се на овом месту одиграли, здање је 1964. године проглашено спомеником културе од великог значаја. У склопу Факултета за медије и комуникације ова важна историјска грађевина добија сасвим нов садржај. Кућа културе замишљена је као отворен простор за све који желе да активно унапреде културну сцену у Србији, развијају културу дијалога и нове облике мишљења и учествују у креирању најразноврснијих уметничких форми. <http://www.fmk.singidunum.ac.rs/vesti/clanak/218-medijsko-predstavljanje-istorije-u-kuci-kulture>.

комуникације, сарадње, размене информација и креативног испољавања њених корисника, другим речима, као духовна језгра школа. Опремљена библиотека и обучени библиотекари постали су спремнији да се суоче са изазовима посткапиталистичког друштва и нових медија, чему је посебно допринео *Интернет фестивал креативности*, организован у оквиру пројекта. Суочени са задатком да мултимедијално прошире садржај једне од понуђених књига, чланови школских тимова учили су из медија и о медијима кроз индивидуални и групни рад, гостовања стручњака, посете медијским кућама, али и креирање сопствених медијских порука. Медијска писменост препозната је као неопходна вештина за реализацију пројектних активности и креирање што квалитетнијих радова.

Домети Интернета сежу много дубље и даље од медијског описмењавања средњошколаца, али је пажња учесника Форума била окренута ка овој вештини, која се сматра једном од кључних компетенција за целоживотно образовање за 21. век, што су у поздравним говорима истакли Јован Чекић, професор Факултета за медије и комуникације, Саша Мирковић, државни секретар Министарства културе и информисања, Роксанда Игњатовић, председница Друштва школских библиотекара Србије, као и аутор пројекта и председник удружења „Библиотека плус“ Зоран Хамовић.

Библиотекари XIII београдске гимназије, у којој је Интернет најпре реализован, Јелена Бабић и Зоран Башић, представили су пут трансформације њихове школске библиотеке, у којој су стасали двоструки победници Фестивала креативности. Сагледавајући начин на који је промена физичког простора водила ка освежавању духовног, а учешће на Фестивалу креативности побољшало ученичка знања, вештине и компетенције, ментори су показали у чему лежи снага, лепота и ширина овог пројекта. Да Интернет, изворно усмерен ка развоју медијске писмености ученика и наставника, превазилази своје основне циљеве, постајући нов облик учења, могло се видети кроз искуства прошлогodiшњег учешћа XIII београдске гимназије на Фестивалу креативности, као и по добробити коју су од пројекта, поред појединаца, осетиле школа и локална заједница.

Библиотека јесте центар у коме треба да се развија медијска, али и писменост уопште, закључак је дискусије у којој су учествовале др Гордана Стокић

Симончић са Филолошког Факултета, Весна Ињац Малбаша из Народне библиотеке Србије и дугогодишње менторке школских тимова, Гордана Лукић из крушевачке Економско-трговинске школе и Слободанка Цветковић, библиотекарка Угостиљско-туристичке школе из Београда. Медијски писмен појединац није ништа друго до слободан и образован грађанин који има изграђено критичко мишљење према свим, па и према медијским порукама. Библиотеке представљају природно место за развој медијске писмености самим тим што су место окупљања и размене информација. Архивирајући знање, библиотека комуницира тако што га дели, шири и умножава и тако изграђује слободномислеће, креативне и изврсне појединце, чему тежи свако грађанског друштво. Учеснице дискусије подсетиле су на ту основну улогу библиотеке, желећи да демистификују информациону технологију као ону која се неретко тумачи као суштински другачија од традиционалних медијума преношења знања. Све док технологију буде користила као средство, а не циљ својих делатности, библиотека ће потврђивати свој друштвени значај, закључиле су Гордана Стокић Симончић и Весна Ињац Малбаша.

На који начин школска библиотека постаје подршка информисању, образовању и науци, увиделе су менторке кроз свој дугогодишњи рад, а посебно кроз искуство учешћа у Интернету. У њиховим школама библиотеке су постале центри у којима, сарађујући, уче и ђаци и професори, места комуникације, развијања способности и индивидуалних талената и препознате су као духовна језгра школа, а библиотекари као стручњаци који преносе знање и уливају поверење и поштовање. Интернет као пројекат намењен средњошколцима, којима јавне библиотеке не нуде онолико богат садржај као што је случај са другим циљним групама, суочава се са недостацима који обележавају делатност школских библиотека. Чињеница да је њихов рад у надлежности два министарства, регулисан двама законима, доводи до тога да он углавном буде заснован на личном ентузијазму библиотекара и да зависи од воље и намера школских управа. Помало парадоксално, овакво стање не угрожава одрживост пројекта Интернет, будући да он успоставља континуитет и црпи снагу из успешног превазилажења проблема са којима се суочавају школски библиотекари, библиотеке и њихови корисници.

Један од проблема које технолошки развој усложњава и мултипликује јесте промена начина комуникације у савременом друштву, због чега се ствара или продубљује јаз између ученика и професора, првих који се вешто крећу у дигиталном окружењу и других којима то теже или уопште не полази за руком. На који начин пројекат Интернет доприноси овладавању комуникацијским вештинама ученика и развоју њихове креативности, говориле су др Марина Марковић са Факултета драмских уметности, др Зорана Јолић Марјановић и др Биљана Станковић са Филозофског факултета, књижевница Љубица Арсић и Биљана Радовић, психолошкиња и дугогодишња менторка у Гимназији „20. октобар“ из Бачке Паланке. Након разговора и сагледавања пројекта из више различитих аспеката, дошло се до закључка да Интернет комуникацију оснажује на неколико нивоа, и то првенствено оним које се у образовно-васпитном процесу најмање негују. Извршавајући пројектне задатке, ученици и професори комуницирају не само лицем у лице, него и кроз медије. Овај процес је увек двосмеран и подразумева да разговарају, сарађују, уважавају туђе ставове и мишљења и исказују своја, на тај начин уче једни са другима и једни од других. Учеснице у дискусији сложиле су се с тим да говор представља основу сваке, па и медијски посредоване комуникације, а да пројектне активности, попут колаборативног учења, радионица, предавања, медијских и других јавних наступа, делују подстицајно на јачање ове вештине.

Учење о медијима и из медија код ђака који учествују у Интернету или су на индиректни начин осетили његове добробити, развија њихову медијску креативност. принуђени да савладају језик медија, будући да се од њих тражи да креирају властиту медијску поруку, креативци добијају прилику да промишљају не само информације које добијају из медија, него медије уопште. Усмерени ка решавању конкретне задатке, фокусирано приступају претрази информација, критички их промишљају и трансформишу у знање, одолевајући тако највећим опасностима које долазе из употребе нових медија. Фестивали креативности, на којима школски тимови показују продукте вишемесечног рада на књизи, потврђују да Интернет буди креативни потенцијал младих, који не долази стихијски, него тек након много знања и учења. Учествујући у пројекту, сваки појединац

доприноси сопственим знањима и умењима, а добија прилику да себе позиционира у односу на остале чланове тима из своје школе, али и из других школа које се такмиче. По завршетку пројекта, сви учесници остају богатији за драгоцену искуства, корисна не само за контекст изван Интернета, него и школе уопште.

Образовне и културне институције не смеју игнорисати присуство и утицај нових медија, посебно када је реч о млађој генерацији, већ их морају опскрбити знањима неопходним за њихово продуктивно и смислено коришћење. Постављајући пред ученике захтев да медијски прошире садржај једне књиге, Интернет од њих тражи да овладају знањима о њиховом језику и кодовима, не би ли их креативно употребили. Нови медији се у стручној јавности неретко тумаче у негативном контексту, тако што се указује на лоше последице њиховог коришћења и пренебрегавају њихови позитивни ефекти. О естетици нових медија и њиховом уметничком и образовном потенцијалу говорили су др Луј Тодоровић, са Универзитета уметности, др Станко Црнобрња, филмски и телевизијски редитељ и предавач на Факултету за медије и комуникације, Небојша Брадић, позоришни редитељ и Ива Суботић, професорка из школе „Техноарт“. Саговорници су о новим медијима говорили на примеру Интернета, али и других пројеката који класичним темама приступају узимајући у обзир дигитално и медијско окружење савременог човека. Прожимање традиционалног и савременог врло често доводи до стварања нових знања и значења, што, када је о наставном процесу реч, делује на његову модернизацију и осавремењивање. Дискусија којом је завршен први дан форума била је прилика да се упуту позив свим учесницима у образовном процесу да одговорније приступе процесу медијског описмењавања ученика, будући да кривица за непродуктивно, некритичко и некреативно коришћење медија није само њихова.

Концепт овогодишњег Интернета разликује се у односу на претходне, пошто ће уместо књиге, као полазиште за рад креативним тимовима служити медији. У периоду када су донети важни медијски закони, а медијске слободе постале све мање, критички приступ медијским порукама, подложним сваковрсним манипулацијама, постао је важан како за појединца, тако и за друштво у целини.

Други форумски дан отворили су ученици XIII београдске гимназије Јована Матејић, Невена Тимотијевић и Милош Будимир презентујући резултате медијског мониторинга о окупацији биоскопа „Звезда“ и блокади Филозофског факултета. Закључци које су гимназијалци изнели на основу једномесечног праћења говоре да тумачење стварности у медијима има у већој мери маркетиншки него истраживачки карактер, да медијске поруке ретко када проблематизују одлуке званичне политике и владајућих структура, што доводи до њихове унифицираности, док одсуство тема из образовања и културе потврђује њихов таблоидни карактер.

Теоријски оквир за бављење мониторингом, који представља наредну истраживачку фазу Интернеста, понудили су др Мирољуб Радојковић, др Маја Вукадиновић и менторке школских тимова Сања Радосављевић из Гимназије „Свети Сава“ и Слађана Ракић из крушевачке Гимназије. Учесници дискусије нагласили су да је бављење медијским мониторингом драгоцен активност, посебно ако се узме у обзир да се готово никаква пажња не посвећује едукацији за медије, не само у основној школи и средњошколском образовању, него ни на универзитетском нивоу. У време када све мање бруцоша уписује студије новинарства, а још се мањи број факултетски образованих новинара запошљава у медијима, све је већа потреба за појединцима који критички приступају медијским порукама. Грађани би на тај начин могли подстаћи развој партиципативног новинарства, које подразумева преплитање медија и медијски писмених грађана, тако што би медији уважили грађанске иницијативе, те би обликовали поруке које би се даље дале критиковати и преиспитивати.

На питање да ли је критика медијских садржаја могућа покушали су да одговоре социолог др Далибор Петровић, редитељ Александар Мандић, новинари Драган Илић и Мухарем Баздуљ, као и менторке школских тимова Снежана Клепић из Средње техничке школе из Сомбора и Гордана Варница из Гимназије „Свети Сава“ из Пожеге. Саговорници су дошли до закључка да је критика медијских садржаја неопходна и да постоји, али су пренебрегли да говоре о томе шта спутава њено

испољавање и онемогућава њен утицај на унапређивање медијских садржаја. Новинари потврђују све веће присуство цензуре и аутоцензуре, ограничења слободе не само у мејнстрим медијима, него и на интернету, који је од свог постанка носио неку клицу субверзивности. Стиче се утисак да се не користи потенцијал интернета и да се не уважава плодотворна медијска критика, а да медији, правдавајући се друштвеним и политичким околностима, сами себе ослобађају одговорности за формирање укуса публике, као и за одговорно и квалитетно извештавање.

Кроз пројекат Интернест оформиле су се генерације слободномислећих, креативних и извршних младих људи, који су, овладавши медијском писменошћу и другим знањима и вештинама, постали квалификованији да тумаче и разумеју свет око себе. Интернест као облик екстракуруларне активности најбољи је начин за увођење медијске писмености у образовање, што су закључили учесници дискусије којом је затворен овај дводневни форум – др Милена Драгићевић Шешић са Факултета драмских уметности, др Јанез Крек, декан Педагошког факултета Универзитета у Љубљани, његов колега професор др Јанез Вогринц са истог факултета и мр Зоран Ћирјаковић са Факултета за медије и комуникације у Београду. Указујући на значај овог пројекта, који долази од његове отворености за све облике интерпретације, а усмерен је ка разумевању актуелних проблема савременог друштва, саговорници су у Интернесту препознали прилику за ваннаставно ангажовање ученика, које понајпре може допринети њиховом целоживотном образовању. Стварање чврсте повезаности између свих учесника у наставном процесу, издавачких кућа, удружења, институција и организација, а усмереност ка новим медијима и актуелним темама, води ка новој педагогији дигиталног доба и ка учеснику оспособљеном за процес самообразовања.

Због ових разлога учесници Интернест препознају не као пројекат, него као мисију, која успева да надомести споро и често неадекватно реаговање образовног система на промене у савременом друштву и врати поверење у књигу, библиотеку и школу као институцију.